

Marek Miłkowski, Mieczysław Kurowski, Marek Bidas

**PACHNICA DĘBOWA *OSMODERMA EREMITA* (SCOPOLI, 1763)
(*COLEOPTERA: SCARABAEIDAE*) W PUSZCZY KOZIENICKIEJ**

PRACA NR 13 Z CYKLU
„PRZYRODA KOZIENICKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO”

W ostatnich latach na kilku stanowiskach w Puszczy Kozienskiej stwierdzono obecność pachnicy dębowej *Osmoderma eremita*:

- Nowa Wieś (UTM: EC32), 1 ex., latem, pod koniec lat 90., leg. M. Kurowski;
- Przejazd (EC20), szczątki imagines w próchnie dębowym, kilka larw, 9 IX 2004, leg. M. Miłkowski (MM), S. Wąsik.

W ściętym przez leśników dziuplastym dębie znajdowało się gniazdo ssaka - popielicy *Myoxus glis* (L.) z młodymi osobnikami. W dziupli pod wyściółką gniazda, utworzoną z wyschniętych mchów, liści i cienkich gałązek, w warstwie próchna, znaleziono szczątki imagines pachnicy i larwy tego gatunku w różnym okresie rozwoju. W próchnie jako gatunek towarzyszący znaleziono imago *Margarinotus marginatus* (Er.) (*Coleoptera: Histeridae*) (det. R. Ruta, coll. MM), a także larwę rzadkiego i lokalnego w Polsce motyla *Idia calvaria* (Den. et Schaff.) (*Lepidoptera: Noctuidae*), z której wyhodowano imago tego gatunku (det. W. Piątek, coll. M. Hołowiński);

- Augustów (EC30), 2 VII 2006, 1 ♂, na piaszczystej drodze leśnej przecinającej niewielki fragment starodrzewu dębowego, leg. M. Bidas, MM;
- rez. Krępiec (EC40), larwy, VIII 2006, w wypróchniałym dębie szypułkowym *Quercus robur*, leg. W. Strużyński; 4 VIII 2007, 1 ex., przy wypróchniałym pniu starego dębu, leg. MM;
- Molendy (EC40), 4 VIII 2007, opuszczone kokolity w pniu powalonego dębu, leg. MM;
- Bąkowiec (EC40), 4 VIII 2007, szczątki imago w dziupli przydrożnej lipy *Tilia cordata*, leg. MM;
- Jaśce (EC20), 15 VIII 2007, szczątki imago u podstawy starego, martwego dębu, leg. MM.

Pachnica w Polsce jest gatunkiem prawnie chronionym. Znajduje się na czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych (Pawłowski *et al.* 2002) w kategorii VU - o statusie gatunku wysokiego ryzyka, narażonego na wyginięcie. Ponadto jest chroniona prawem Unii Europejskiej - została umieszczona w załączniku II do Konwencji Berneńskiej oraz w załączniku II do Dyrektywy Siedliskowej jako gatunek priorytetowy. Najbliżej Puszczy Kozienickiej znaleziono ten gatunek w miejscowości Trzebień (Chmielewski *et al.* 1996).

W Puszczy Kozienickiej - obok ostatnio stwierdzonej pachnicy - występuje kilka cennych przyrodniczo gatunków próchnojadów z rodziny *Lucanidae*: *Aesalus scarabaeoides* (Panz.), *Dorcus parallelipipedus* (L.), *Sinodendron cylindricum* (L.) oraz *Protaetia aeruginosa* (Drury) z grupy *Scarabaeidae pleurostici* (Bidas i Miłkowski 2005). Zagrożeniem dla tych i wielu innych gatunków bezkręgowców saproksylicznych zasiedlających dziuple i stare wypróchniałe drzewa, jest gospodarka leśna w niewielkim stopniu uwzględniająca ten ważny element środowiska. Owady saproksyliczne w istotny sposób wpływają na procesy zachodzące w ekosystemie, uczestnicząc m.in. w rozkładzie i mineralizacji substancji organicznej, a także przygotowując, w sposób bezpośredni lub pośredni, miejsca gniazdowania dla wielu gatunków ptaków oraz środowisko życia dla innych zwierząt, w tym ssaków (Gutowski i Buchholz 2000).

Konieczne są zabiegi zmierzające do wyznaczania nowych terenów chronionych, w tym przypadku rezerwatów. Trzeba tu jednak dodać, że tylko rezerваты ściśle chronią w sposób wystarczający gatunki owadów związane z martwym drewnem.

Środowiska rozwoju niektórych gatunków saproksylicznych mogą kształtować się nawet przez okres 200 lat (Gutowski i Buchholz 2000).

Osobom wymienionym w tekście serdecznie dziękujemy za udostępnienie danych oraz za oznaczenie gatunków owadów towarzyszących *O. eremita*. Panu prof. dr. hab. Jerzemu M. Gutowskiemu dziękujemy za cenne uwagi wykorzystane w tekście.

Literatura

- Bidas M., Miłkowski M. 2005. *Chrzążcze nadrodziny Scarabaeoidea okolic Radomia*. Kulon, 10: 3-11.
- Chmielewski S., Iwańczuk C., Woźniak K. 1996. *Nowe stanowiska pachnicy dębowej (Osmoderma eremita - Coleoptera: Scarabaeidae) na Nizinie Mazowieckiej*. Kulon 1-2: 59.
- Gutowski J. M., Buchholz L. 2000. *Owady leśne - zagrożenia i propozycje ochrony*. Wiad. Entomol. 18 Supl. 2: 43-72.
- Pawłowski J., Kubisz D., Mazur M. 2002. *Coleoptera chrząszcze*. [W:] *Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce*. Z. Głowaciński (red.) Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków, 88-110 pp.

Adresy autorów:

Marek Miłkowski, ul. Królowej Jadwigi 19/21, 26-600 Radom,

e-mail: milkowski@poczta.neostrada.pl

Mieczysław Kurowski, Kozienski Park Krajobrazowy, Pl. Konstytucji 3 Maja 3, 26-670 Pionki, e-mail: kozienskipark@interia.pl

Marek Bidas, ul. Mazurska 64 m. 91, 25-342 Kielce, e-mail: zuk55@o2.pl

THE BEETLE *OSMODERMA EREMITA* (SCOPOLI, 1763) (*COLEOPTERA: SCARABAEIDAE*) IN THE KOZIENICKA FOREST

Summary

In recent years, *Osmoderma eremita* (Scopoli, 1763) (*Coleoptera: Scarabaeidae*) was recorded from several sites in the Kozienska Forest: Nowa Wieś (UTM: EC32), Przejazd (EC20), Augustów (EC30), reserve Krępiec (EC40), Molendy (EC40), Bąkowiec (EC40), and Jaśce (EC20). New protected areas should be established, preferably strict nature reserves, to protect valuable saproxylic species.